

ياسای دووهم

(به ئینی رزگاری سه رفرازی)

(وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ)

ئەم یاسایە یاساییکی تۆکمە و مەحکەمە پەییوەندیکی تۆکمە یە هەیه بە لایەنی رەوشت و پەروەردە کردن و پاککردنەوهی دەروون ، هەرودها پەییوەندی مەرۆقه کان بەیه کەوه .

ئەو یاسایە ئە دوو شوین ئە قورئانی پیروز هاتووہ :

۱- ئە سورەتی الحشركاتیک باس لە رەوشت بە رزی و دل پاک و جوانیەکانی

پشتیوانان دەکات و خوی گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ

قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا

وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾ الحشر: ٩

واتە : (وہ بو ئەو هەژارانە ی کە ئە پێش کۆچکەراندان نیشته جی بوون ئە مەدینە و

کردیان بە باره گای باوهر، ئەوی کۆچ بکات بو لایان خوشیان دەوی وە شک و گومان

نابەن ئە دلی خویاندا هیچ جوهرە حەسوودی و ئیرەیییک ئە بەر ئەو نعیمه تانە ی

که به کوچکهران دراوه، وه باوی نهوان نهدهن بهسهر خویناندا با خوشیان زور
پیویستیان بی، وه نهو کهسهی دهروونی خوئی له رژی و رهزیلی بیاریزیت بهراستی
ههر نهوانه سهرفرانن^۱.

۲- له سورهی التغابن کاتیک باس له تاقیکردنهوه و فتنهی مال و مندال

دهکات و ددهه رمویت : ﴿ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ۝۱۵﴾

فَانْقُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ

شَحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۱۶﴾

التغابن: ۱۵ - ۱۶

واته : (بی گومان دارایی و منداله کانتان هوی تاقیکردنهوه تانن، دننیا بن
پهروهردگارتان پاداشتی زور گه وره ی لایه . کهوا بوو له خوا بترسن نهوهندهی که
دهتوانن وه گویرایه ل و ملکه چی بن وه مال ببه خشن بو خوتان چاکتره، وه نهوهی
پاریزراو بی له چرووکی و رهزیلی نهفس و دهروونی خوئی ههر نهوانن سهرکه وتوو و
سهررازو رزگار بوون)^۲.

به ریزانم :

۱ - بوختهی تفسیر

۲ - بوختهی تفسیر

الشح : له بنه رتداله رووی زمانه وانیدا مانایی : (المنع مع

حرص)^۳ پینه دان ولیگرتنه وه له گهل رهزیلی ورژدی و چیری و پیداگری . دیاره رهزیلی و
رژدی غه ریزه یکه له دهروونی مروّقا ، بویه خوی گه وره داوئته پال دهروون ونفسی
ئاده میزادوه ، به ئام ئه مه مانایی وانیه که باوهردار نه توانیت له و ئاکاره رزگاری
بیّت به ئکو ئاسانه بو ههرکه سیك که هه وئی پاککردنه وهی دهروونی خوی بدات ئه وسا
خوی گه ورهش بوی ئاسان دهکات ، ئیتر ههرکه سیكیش توانی به ته واوی له رووی
ناوه روک و کردار کیه وه به ته واوی خوی له م ئاکاره ناپه سه ندو نه ویستراوه پاک
بکاته وه ئه وه یه کیك ده بیّت له رزگار بوو و سه رفرازه کانی روژی دوايي .

شیخ شه عراوی سه بارت به ووشه ی (شح) ده بیّت : (هه رچه ندو هه ندیک له زانایان
پیان وایه) (شح) مانای رهزیلیه ، به ئام (شح) گشتگیرترو به هیژتره له رهزیلی ،
چونکه رهزیلی له شح دروست ده بیّت ، وه شح له نیو دل دهروونه ، به ئام رهزیلی له به
شه کانی جهسته یه ، که واییت ئه وهی نیو دل و دهروونه له هه ئویست و کرداره کانی
جسته رهنگ ده داته وه)^۴ .

هاوه ئه به ریزه کان جوان له م راستیه تیگه یشتوون بویه عبدالرحمانی کوری
عوف (خوا لی رازی بیّت) کاتیك طوافی له مائی خوی گه وره ده کرد دیفه رموو (رب قنی
شح نفسي) خوی گیان بمپاریزه له رژدی و رهزیلی دهروونم ئیتر هه ر ئه م پارانه وهی

^۳ - معجم مقایس اللغة: لابن فارس (۱۷۸/۳)

^۴ - تفسیر القرآن - للامام الدعاة فضیلة الشیخ الشعراوی ج ۲۰ - ص ۲۲۰

دووباره ده کردهوه، جگه له م پارانه وهیه هیچی تری نه دهوت کاتیك پسیاریان لی

کرده هۆکاری ته نه دووباره کردنه وهی نه م پارانه وهیهی چیه؟!

فه رمووی نه گهر پاریزاروبم له شهرو خراپه ی دهروونم دزی ناکه م، زینا ناکه م، هیج کاریکی خراپ ناکه م، نا نه وه بووه قوئای تیگه یشتنی هاوه ئان و پیشینان له مانای که لایمی خوای گه وره.

(کومه لیک له موفه سیره کان له تفسیری نه م نایه ته (ومن یوق شح نفسه) ووتویانه واته هیج شتیك وهر نه گریت که خوای گه وره ریگای لی گرتووه، ورپگا له هیج شتیك نه گریت که خوای گه وره فه رمانی پی کردهوه، چونکه (شح) رهزیلی و رژی و چریه پیچه وانهی فرمانه کانی خوا و په یامبه ره که ی فرمان به ئاده میزاد دهکات، په روه ردگار فرمان به لوتکه ی چاکه کردن دهکات ورپیگری له خراپه کردن دهکات، به نام (شح) کاتیك له دهروونی مروفا بیت فرمان به سته مکردن دهکات ورپیگری له هه موو جوړه چاکه یك دهکات)^۵.

وه ابن تیمیسه ده لیت: (الشح) بریتیه (له رزیلی و رژی و خو په رستی، وبونی حهزی زور بو مال سهروهت و سامان، ئیترکاتیك نه مه له دهرووندا بیت ده بیته پالنه ریکی به هیز بو خاوه که ی نهوی له سهری پیوسته له مافه دارایه کان نایدات، وستهم دهکات به سه نندن و خواردنی مائی که سانی تر، و په یوه ندی خزمایه تی

ده پچرینیت، وئیره یی و حسوودی ورق و قینه ی زوری ده بیت بو خه لک)^۶. خوای گه وره

^۵ -مجموعه الفتاوة (۱۰/۵۸۹)

^۶ -مجموعه الفتاوة (۲۸/۱۴۴)

نهم راستیه یی بؤ باسکردوین له قورئانی پیروزه وه ورهک فه رموویه تی : ﴿ ۱۸ ﴾ قَدْ

يَعْلَمُ اللَّهُ الْمَعْقُوبِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿ ۱۸ ﴾

أَشْحَةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ

مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِالسِّنَةِ حِدَادٍ أَشْحَةً عَلَى الْخَيْرِ أَوْلَيْتِكَ لَمْ

يُؤْمِنُوا فَاحْبَطْ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿ ۱۹ ﴾ الأحزاب: ۱۸ - ۱۹ □

واته : (بیگومان خوا ده زانیت بهو که سانه ی که سارد که ره وه و گه رینه ره وه ی موسلمانن له

جهنگ و تیکوشان ، که به برادره کانیان ده ئین : وهرن بؤ لای ئیمه ، ئیتر نه وانه نایهن بؤ

جهنگ و تیکوشان زور به که می نه بیت . له ئاستی ئیوه دا (موسولمانان) چرووکن ئینجا کاتی

(به هو ی جهنگه وه) ترس و بیم پهیدا بیت دهیان بینی به جو ری سه یرت ده کهن (له ترسی

جهنگ) چاویان بهم لا ولادا ده سو ری به وینه ی که سی له سه ره مه رگدا بیهوشی به سه ردا بی ،

به ئام کاتی ترسه که روشت و نه ما به زمانی تیژ زمانتان لی دریژ ده کهن (وه داوای

غه نیمه تتان لی ده کهن) که چی چرووک و رژدن له سه ر مال و غه نیمه ت ، ئا نه وانه باوه پرپیان

نه هیئا بوو بویه خوا کرده وه یانی پوچه ل کرده وه وه نه مه به لای خوا وه کاریکی ئاسانه) .^۷

بوونی رژی و رهزیلی پیداگری له ناخ و دهروونیاندا بوته هوکاری بوونی رق و قینه به رامبه ر

باوه رداران و کاری خیر و فرمان کردن به کاری خراب .

ونه گه ره سهرنجیک له و ئایه ته بدهین که له سوره ی الحشر هاتوو په روه ردگاری بائا ده ست

باس له به رزی باوه ری پشتیوانان و خونه ویستی و ده ست و دل کراوه یی نه وان ده کات به رامبه ر

به برا کۆچبه رهکان ، که چۆن مال و دئی خۆیانیان بۆکردنه وه له گه ل که می مال و سه روته و

سامانیان، ئەم مدح و پێهلدانەى خۆى زانا و بینا بەسە بۆ پشتیوانان که فەرموویەتی: ﴿

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي

صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ

يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾ الحشر: ٩

واته : وه بۆ ئەو هه ژارانەى که له پێش کۆچکه راندا نیشته جی بون له مه دینه و

کردیان به باره گای باوه، ئەوی کۆچ بکات بۆ لایان خۆشیان دهوی وه شک نابهن له دئی

خۆیاندا هیچ جوړه هه سوودی و به خیلیه ک له بهر نه ونیعمه تانهی دراوه به کۆچکه ران ، وه

باوی ئەوان ئەدهن به سه ر خۆیاندا با خۆشیان زۆر پێویست بن پێیوه ، ئەو که سه ی خوی له

رژدی دهروونی بپاریزیت (به راستی) هه ر ئەوانن سه ر فرازان ^٨.

په روه ردگاری زانا و کار به جی له م ئایه ته په رۆزه په رده ی له سه ر کرداره ناوه کیه کانی دئی

هاوه له به ریزه کان له پشتیوانان لاداوه که به لگهن له سه ر پاکى وبی خه وشى وه لامه تی

دهروونی ئەمان له ره زیلی ورژدی چیری که ئەمانیش بریتین له :

١- کردهوی به که م بریتیه له (یحبون) پشتیوانان کۆچه رکانیان خۆش دهویتی

که هاتوون ومیوانداریان کردون.

٢- کردهوی دووه م : (ولا یجدون فی صدورهم حاجه مما اوتوا) خو ئەگه ر شتیکی وا له ناخیان

هه بوایه ده رده که وت.

۳- کردهوی سییه م : (الایثار) نهوان خو نه ویست بوون له گه ل بوونی پیوستی زوریان به
هه ندیک شت به نام بهرزی باوهریان و ناکار جوانی و دپاکیان وای لی کردن کۆچه ران بخه نه
پیش خویمان .

(ئا نه م خوو رهوشته جوانه ی نهوان خو نه ویستی و پیشخستن ابن القیم وهسفی کردوه به) احد
مدارج السالکین الی عبودیه رب العالمین ، فجعل منزله الایثار من جمله هذه المنازل) واته
یه کییک له پیبلاکه کانی سه رکه وتن به رهو په رستی په روه ردگاری جیهانیان پایه و پله ی
خو نه ویستی و پیشخستنه .

(الایثار) خو نه ویستی و پیشخستن پیچه وانه ی رژی و رزیلی و خو په رستیه (شح) ه ، هه لبه ته
که سی خو نه ویستی که سانی تر ده خاته پیش خو ی له شتییک که خو ی زور پیوستیه تی .
والشحیح : پیداکره له به ستهینانی شتییک که نیه تی ، و کاتییک به ده ست دهینیت رهزیلی تیدا
ده کات و ناماده نییه ببه خشیت ، که و ابیت رهزیلی به ره می شحه ، وشحیش فرمان به رهزیلی
ده کات)^۹ .

جا نه گهر سه رنجیکی خیرا له ژیانی هاو له به ریزه کان بدهین به راستی هه لویست و مه وقیفی
زور سهیر روویداوه له نیوان هاو له به ریزه کان ، جا لی ردها ته نها باس له یه ک هه لویست
ده که یین ، ههروهک پیشهوا بوخاری له صحیحه که ی خویدا له نه نه سی کوری مالک بومان
ده گیریته وهو ده لیت : (کاتییک کۆچه ران کۆچیان کرد بوشاری مدینه ی پیروز پیغه مبهری
خوا(ﷺ) په یمانی برایه تی له نیوان عبد الرحمانی کوری عوفو سعدی کوری ربیع که
کرد ، سعد پیاوویکی دهو له مه ند بوو ، به عبد الرحمانی کوری عوفی ووت پشتیوانان ده زانن که
من له هه موویان زیاتر خاوه نی سهروهت و سامانم ، نهو ماله ی هه مه دهیکه م به دوو بهش له

نیوان خوم خوت دابه شی دهکهم ، عبد الرحمانی کوری عوف ووتی خوی گه وره مال و مندال و سه روهت و سامانت بوخوت پیروز بکات ، بازارم نیشان بده خوم کارو پیشه بیك دهکهم)^{۱۰}.

نهمه چ باوره دوده ستکراوهیی پیشخستن و خونه وستیکه؟! خو نه گهر به شیکی که میش له ماله کهی بختبایه پیشی نه وه به لگهی شه هامت و خونه وست و ده ستکراوهیی سعد بوو ، به نام که پیشنیارو نامادهیی نیوهی مال و سه روهت و سامانی دهکات سه لینه ری لووتکهی باوره و ده ستکراوهی پیشخستن و خونه ویستی سعد ده سه لینه یی .

۲- یه کیکی تر له و شوینانهی که نایه تی (وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ) تیا دابه رجه سته ده بیته و په روه ردگار باسی لیوه کرده ترسی نافرته له روو و هرگیان و خوبه گه وره زانین و پشت هه لکردن و نشوزی هاوسه ره کهی ، هه روهك په روه ردگار

له سورهی النساء فرمویه تی: ﴿ وَإِنَّ امْرَأَةً خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ

تَحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿۱۲۸﴾ النساء: ۱۲۸ واته:)

نه گهر نافرته یك له لووت به رزی یان پشت هه لکردنی میرده کهی ترسا ، نه وه هیچ گونا هیان

له سه ر نیه و کاریکی چاکه : نه گهر نیوان خویان چاک بکه ن و له سه ر شیوازیك ریك بکه ون

(وهك نه وهی نافرته که ده ست هه لگریت له هه ندی مافی خوی تابه ریزو سه ر به رزیه وه

بمینه ته وه له گهل میرده که یدا ، هه میشه ریکه وتن و ته بایی شتیکی چاک و په سه نده ،

هه رچه نده خه لکی به سروشت چه ز به رزیلی و چرووکی ده که ن و ته نها به رزه وندی خویان

دهويت، (نه گهر قيامهت و بههشت و دوزه له بهرچاو نه گيريت) جا نه گهر چا که کارو رفتهار جوان بن (له گهل هاوسه رانتاندا) و خاوهن ته قواو پاريزگار بن و سته ميان لي نه کهن، نه وه دنيا بن به راستي خوا هه ميشه و بهردهوام ناگايه به کارو کرده وه تان)^{۱۱}.

ئا له م کات و بارو دوزه باشتري چاره سهر بو نافرته صوح و بيک هاتنه به وهی که نافرته که له هه نديک مافي خوی خوشبیت نه وه باشتريکه له وهی که له هاوسه ره که ی جيا بيته وه، بويه خوی گه وره فهرموويه تي (وَالصُّلْحُ خَيْرٌ) به لام بوونی ناکاری شوح واته خو په رستی و رهزيلي و چروکی وا له نافرته که دهکات رازی نه بيت مه گهر به وه رگرتنی ته واوی ماف و حقه کانی خوی نه بيت، وه بوونی نه و ناکاره له پياودا وای لي دهکات ناماده نه بيت نه رکه کانی سهرشانی له حق و مافه کانی خيزانی جي به جي بکات، نيتر بوونی نه م ناکاری خو په رستی و چيري رژديه و له م بارو دوزه دوا جار به رو ليک ترازان وجيا بونه وه دهروا توژيانی هاوسه رگريان کو تاي پی ديت.

هه لبه ته ناکاری شوح که به ره م و ثمره که ی خو په رستی ورژدی و رهزيلي، هوکاري پچراندی په يوه ندي دوستايه تي نيوان خوشک و برا وهاوري و دوستان و خوشه و ستانه .

خوينه ري به ريز : نيا کاتي نه وه نه هاتوه شح له نيو دهل دهر وونت و رهزيلي له به شه کانی جهسته تا لا بديت، و به بيت به که سيکی دست و دل کراوه و خوت رابينی له سهر به خشين و له کاتي پيوستی نيارت هه بيت و که سيکی خو نه ويست بيت؟! دنيا به ويه قينت هه بيت ههر چنده تو به به خشی په روه رديگار زياتر و زياتر پی ده به خشيته وه .

